

Důlní díla a těžební odpady

Vít Štrupl

(vedoucí útvaru a náměstek pro Geofond)

V rámci výkonu státní geologické služby na území České republiky zajišťuje Česká geologická služba vedení Registru starých důlních děl a Registru rizikových opuštěných úložných míst. Tyto činnosti vycházejí z horního zákona a ze zákona o nakládání s těžebními odpady.

REGISTR STARÝCH DŮLNÍCH DĚL

Starým důlním dílem se podle horního zákona rozumí důlní dílo v podzemí, které je opuštěno a jehož původní provozovatel ani jeho právní nástupce neexistuje nebo není znám. Starými důlními díly jsou také opuštěné lomy po těžbě vyhrazených nerostů. Důlní díla se nejčastěji na povrchu projevují jako propady, poklesy půdy nebo jde přímo o otevřená ústí šachet a štol. V případě zjištění takových následků zákon ukládá povinnost tyto jevy oznamovat, evidovat a řešit.

Česká geologická služba vede a spravuje Registr oznámených starých důlních děl. V roce 2016 byla vyvinuta a zpřístupněna nová webová aplikace Oznámení starého důlního díla nebo jeho účinků na povrch. Tato aplikace umožňuje on-line ohlašovat zjištěné nebezpečné projevy starých důlních děl, které jsou následně evidovány v registru. ČGS poté zajišťuje prvotní šetření na místě a provádí pravidelné revize stavu zabezpečení důlních děl, která byla financována z rozpočtu MŽP. Při revizích se pořizuje fotodokumentace, zaměření a popis zjištěných skutečností. Tyto údaje jsou potom doplněny do Registru a dále poskytovány MŽP. V roce 2016 bylo navštíveno a zdokumentováno více než 1940 důlních děl a jejich projevů. Důležitým podkladem pro tyto činnosti jsou informace obsažené v nepublikovaných zprávách, publikacích, mapových fondech a dalších databázích Informačního systému ČGS. Jde zejména o databázi poddolovaných území, která eviduje plochy s výskytem hlubinných důlních děl (k 31. 12. 2016 obsahovala údaje o 5667 objektech), databázi důlních děl, která představuje soubornou inventarizaci hlubinných důlních děl vyúsťujících na povrch (k 31. 12. 2016 obsahovala údaje o 27 709 objektech a více než 24 000 digitálních příloh) a databázi báňských map (k 31. 12. 2016 obsahovala údaje o 14 861 mapách a jejich skenů). Registr starých důlních děl je tvořen složkami, které obsahují ke každému oznámenému případu veškerou související dokumentaci. Údaje registru jsou uloženy v databázi starých důlních děl. K 31. 12. 2016 obsahoval Registr starých důlních děl 2773 oznámení o celkem 2225 objektech. Informace o stavu a lokalizaci oznámených důlních děl jsou pro veřejnost trvale přístupné prostřednictvím mapových aplikací na webových stránkách ČGS.

REGISTR RIZIKOVÝCH ÚLOŽNÝCH MÍST

Následky po těžbě nerostných surovin jsou v krajině patrné jako odvaly, odkaliště, výsypky a sejpy. V některých případech jde o významné krajinotvorné prvky s výskytem unikátní flóry a fauny, jindy může jít o druhotně využívané zdroje nerostných surovin nebo dokonce o objekty, představující závažnou hrozbu pro životní prostředí a lidské zdraví. Zejména odpady po těžbě a úpravě rud obsahují celou řadu toxických prvků, které se uvolňují zvětrávacími procesy a kontaminují okolní půdy a podzemní i povrchové vody. Na některých místech také hrozí nebezpečí sesouvání nebo propadání terénu v místech starých důlních děl. V roce 2001

vznikla v České geologické službě databáze hald, která byla postupně rozšiřována a doplňována o nové objekty. V roce 2009 vstoupil v platnost zákon o nakládání s těžebními odpady, který počítal s komplexní evidencí úložných míst těžebních odpadů v ČR. ČGS vypracovala v rámci operačního programu Životní prostředí projekt „Zjištění uzavřených a opuštěných úložných míst těžebního odpadu představujících závažné riziko pro životní prostředí nebo lidské zdraví“, který probíhal v letech 2009–2012. Jeho výstupem byla také nová databáze Inventarizace úložných míst, která se stala součástí Informačního systému ČGS. K 31. 12. 2016 obsahuje 7081 objektů a je průběžně aktualizována. Podrobné údaje včetně lokalizace jsou veřejně přístupné jako mapová aplikace na webových stránkách ČGS. Na základě vyhodnocení analýz z odebraných vzorků na 300 vybraných lokalitách bylo 18 lokalit zařazeno do Registru rizikových úložných míst. Tento registr byl spuštěn 1. 5. 2012 jako samostatná prezentační webová aplikace a existuje v české a anglické verzi. Vedle přesné lokalizace obsahuje také základní údaje o typu a míře rizika.